

1.768.21VPR

לְבַעֲיַת כְּתָב־הַדְּפוּס הָעִבְרִי

כל אות, שאין התינוק, שאינו לא
חכם ולא סכל, יכול לקרות - פסול.
(רמב"ם)

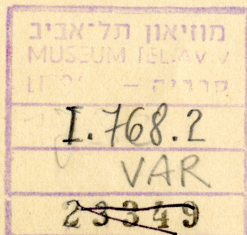
א.

בְּעֵיַת הַכְּתָב הָעִבְרִי חֲמוּרָה מְאֹד בְּתוֹלְדוֹת הַתַּפְתָּחוֹת שֶׁל הַתְּרַבּוֹת
הָעִבְרִית. עוֹד בִּימֵים קְדוּמִים בְּיוֹתֵר הִיְתָה כִּכְר אֶקְטוֹאֲלִית, וּבִמְשָׁךְ הַזְּמַן גֵּרְמָה
לְנִתְחָת קֶשֶׁה: הַלּוּף הַכְּתָב. וְאִם הַדְּבָר נַעֲשֶׂה לֹאא זְעוּעִים קֶשִׁים בַּחֲיִים
וְהִיָּה גַם לְבִנְיָן-אֵב לְהַתַּפְתָּחוֹת הַבֹּאֵה, הִנֵּה אֵינן זֹאת כִּי כִכְר אֵז, לְפָנַי יוֹתֵר
מֵאַלְפִים שְׁנָה, בְּגַר הָעַם עַד כִּדֵי הַבְּנֵת הַצּוֹרֵךְ הַחַיּוּנִי, הַהִכְרָת, בְּנִתּוֹחַ זֶה, וְהוּא
אֲשֶׁרוֹ וְקִבְּלוֹ.

וּבִימֵינוּ, יְמֵי תַחִית הַלְּשׁוֹן הָעִבְרִית, בִּשְׁעָה שֶׁהַהֲמוֹנִים הֶרְחַבּוּ שֶׁל הָעַם
נִזְקְקִים לְעִבְרִית וּלְכְתָבָהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; כִּשֶׁהַחֲיִים לֹא יִתּוֹאֲרוּ בְּלֵי הַסֵּפֶר, הַעֲתוֹן,
הַקּוֹלְנוּעַ וְהַפְּרִסוּמָה - שְׁבָה שֶׁאֵלֶּת הַכְּתָב לְתַפּוּס אֵת מְקוּמָה בְּתוֹךְ שֶׁאֵר דֹּאגוֹתֵינוּ.
גְּדוּלָּה הַהֲתַחַבְּטוֹת בָּהּ, וְלִכְאוּרָה אֵינן מוּצָא וּפְתָרוֹן, מִצַּד אֶחָד עוֹמֵדֵת הָאֲדִיקוֹת
הַשְּׁמֵרְנִית, שֶׁאֵינָה רוֹצֶה לוֹתֵר, כְּבִיכּוֹל, גַּם עַל קוֹצוֹ שֶׁל יוֹד, כֹּאֵילֹו נִיתָן מְסִינִי,
וּמִצַּד שְׁנַי מְגִיעִים עַד לְאַבְסוּרֵד שֶׁל הַחֲלַפֵּת כְּתָבְנוּ הַלְּאוּמִי בְּלִטְיָנִי - כֹּאֵילֹו עַם
פְּרָאִים הֵינְנוּ, עַם לֹאא כְּתָב עֲצִמִי.

ב.

הַלְּקוּי הָעִיִקְרִי שֶׁל הַכְּתָב הָעִבְרִי בְּצוּרָתוֹ הַמְּקוּבֵּלֶת הוּא חֲסֵרוֹן מְעֵרְכָת
וּוְקִלִּים תְּקִינָה. חֲסֵרוֹן זֶה עוֹמֵד לְשֵׁטֵן בְּדֶרֶךְ הַתַּפְּשׁוּתָה שֶׁל יִדְעֵת הַלְּשׁוֹן.

18504

כשהעברית פוסקת להיות "לשון קודש" וכתב הספר חדל להיות רק קנינו של חוג מצומצם של יודעי ספר, הרי יש באותו חסרון משום סכנה רצינית לעצם חיוניותה של הלשון. זו יכולה להקפך, לגבי המונים, למין סנסקריט הנלמד באוניברסיטה ללא זיקה לחיים הממשיים. תקונו של חסרון זה יצריך אולי במשך הזמן שנוי יסודי בכתב, אולם עד שנבוא למהפכה זו עלינו להשתדל, עד כמה שידנו מגעת, למצוא איזה מוצא, ויהא לא שלם בתכלית. לעת עתה עלינו לשאוף למטרה האחת שבידנו להשיגה: ההקלה האפשרית ביותר של הקריאה.

קלות הקריאה וקשיות תלויים הרבה בעצם צורת הסימנים הגרפיים של הערכים הפונטיים — אותיות האלף-בית. בהיות הצורה הגרפית שלמה ומכוונת לתכליתה, עשויה היא להקל את הקריאה; בהיותה נעדרת אותה שלמות ואותה תכלית, הרי היא גורמת לקשי גדול לא פחות מאשר חוסר מערכת ווקלים תקינה.

בדיקה קצרה של כל האותיות שלנו בצורתן, כפי שאנו רואים אותן בספרי הקריאה, בעתונות ובמודעות, בין בסגנון "מרובע" ו"פרנקריה" הבנוי על מסורת בתי-הדפוס שלמן רגיו ועד אמסטרדם ופרג, וילנה וברלין, ובין בסגנון האותיות החדשות — מעמידה אותנו על חסרונותיהן המרובים והיסודיים, הפוגמים בשאיפה העיקרית: הקלה והרהוטה. נראה הדבר שלעתיים רחוקות נקברו יחד אנשי מדע, פדגוגים, אמנים ואנשי מקצוע, בכדי להשיג בכחות משותפים את המטרה הנכספת: מתן הצורה הגרפית הנכונה לאות-הדפוס העברית; רק לעתים רחוקות הונחו ביסוד סגנונו של אותיות הדפוס כל העקרונות הדרושים: השאיפה להקלת הקריאה, דרישות האמנות הבאות לשם יפי הכתב ושלמותו, ידיעות מקצועיות של אנשי דפוס בסדור האותיות ונקודן. רק לפי יסודות אלה בהתחברם יחד יכולים מסגנני האות העברית להוציא מתחת ידם דבר שלם ומתוקן.

ג.

ומפליא הדבר שדוקא כותבי סת"ם הרגישו והבינו אילו אותיות יש לתת לקורא. לפי הרמב"ם, למשל, צריך להזהר בצורת האותיות שלא תדמה היוד לוו וכו' עד שירוצן הקורא בהן; כל אות, שאין התינוק, שאינו לא חכם ולא סכל, יכול לקרות — פסול". אנשי קולמוס אלה, העוסקים במלאכת הקודש, חרדו

על כל תג ועל כל זין של האות, והיו זהירים במצות הפדגוגיה כבמצות האסתטיקה. ב"לא תעשה" מקצועי כב"לא תעשה" דתי, ובגשתנו עחה לבדיקה לשם שכלול כתב הדפוס שלנו אין לנו אלא לשוב אל העקרונות שביסוד הכתב המסורתי שבידם.

לא יהיה מן ההגיון להעתיק פשוט את צורות האותיות של סופרי סת"ם, שהן פרי קולמוס ידים, ולצור אותן בעופרת כאותיות דפוס לגלגלי המכונה. לא הרי אפים של דברי קולמוס כהרי אפים של דברי דפוס. אמת זאת ידועה היתה מכבר. עם הופעת הדפוס השתדלו מדפיסינו, וכן מדפיסי העמים האחרים, לסגל אח הכתב לדרישות הדפוס. אולם בעוד שכתב הדפוס אצל האירופיים הלך והשתכלל עם התפתחות הדפוס, הנה אצלנו כאילו נחתמה ונתקדשה צורת האות ולא תמיד העזו לנגוע בה.

בשנים האחרונות התחילו אמנם להופיע בשוק אותיות יצוקות שסוגננו בטעם מודרני, אולם יוצריהן לא טרחו ללמוד מפי קודמים וכן לא עמלו להסתכל בעצמם בנפשו של הקורא החדש והותיק. לרוב עמד לנגד עיניהם עקרון אסתטי זה או אחר, שאפשר גם לחלוק עליו, וכך יצא כתב מלא לקויים ופגימות ורחוק מאד מן הדרישות של תלמידים וקוראים. הם סטו מן המסורת, ובהיסח הדעת גם הטאו ליסודות ראשיים של סגולות הכתב אשר לסופרי סת"ם, ואפילו לאלה של הכתב המקובל.

ד.

עין האדם תופסת ומבחינה את צורות הנמצאים בראשיהם, והוא הדין גם בצורות הגרפיות של הערכים הפונטיים. רק שכלו של האדם מצרף צורה לצורה, מלה למלה, וכך הוא מקבל את המשפט כולו. עם רבוי הקריאה דיינו לפעמים רק במלים מספר עיקריות מתוך משפט שלם, אותיות מספר מתוך מלה, תג אפיני אחד — ואנחנו תופסים את המלה כולה, את המשפט כולו. מובן איפוא שבבואנו לתת צורות לערכים פונטיים, עלינו לנקוט אותה שיטה שנקט הטבע: לתת "ראשים" גם ליצירות רוח-אדם אלה. למען יתפס ויבחן כל ערך פונטי כבר ב"ראש" צורתו הגרפית, עלינו להרבות ב"ראשים" על ידי מתן צורות שונות, אותיות ו"ראשה" האפיני, באופן כזה תקל קריאת האות כבר עם "ראשה", וברוב המקרים, אם לא בכלם, לא נצטרך להאאות את עין הקורא ולהכריחה לקרוא תמיד, ובכל התנאים, את האות כולה מ"ראשה" ועד "רגלה".

דבר זה הבינו כבר אנשי המסורת. דוק ותמצא באלפא-ביתא של סת"ם כ-25, ראשים" שונים. מתוך 35 ה,ראשים" של האלפא-ביתא כוללה. אפילו באותיות "מרובע" ו"פרנקריהל", המקובלות בבתי הדפוס. אנו מוצאים כ-20, ראשים" ב,מרובע" ו-13 צורות, ראשים" ב,פרנקריהל". אולם בטפסי האותיות של המסגנים המודרניים נבחין בקושי כ-9 צורות של "ראשים", וביניהן חוזרת צורה אחת כ-14 פעם באותיות שונות! קל אפוא להבין מה קשי וערבוביה מכניס כתב זה בפסיכוכניקה של תהליך הקריאה ובפסיכיקה של הקורא עצמו.

אם נוסיף גם את ה,מאונכות" המרובה שבדפני האותיות ואת ה,מרובעות" החדה וה,מאולצת", המציינות את הכתב של המסגנים חחדשים—ונקבל הרבה פעמים שורה של קוים מאונכים, נטולי, ראשים" מיוחדים, המשעממים את עין הקורא ומטשטשים את סימני ההבחנה של האותיות תחת להבליטם ולהבהירם. נמצא אפוא שבמקום תהליך הקריאה המיכנית ותהליך התפיסה המיכנית של הערך הפונטי המצויים אצל קוראי כתב-דפוס משוכלל, נוצר תהליך אטי, קשה ומסובך לקורא העברי: פענוח אותיות הדומות בצורתן הגרפית — הקונטורלית.

מסגני האותיות המודרניים שאפו בעיקר לפשטות בנינה של האות העברית והשתעבדו על ידי כך לאיזה רעיון הנדסי או אסתטי, עד כדי כליאת האות במין מסגרת-ברזל, שחנקה במקרים רבים את רוח החיים של האות. ולא זו אף זו: פשטות זו של צורה הוציאה מתוך האות את רעיון-המטרה, שלשמו נוצרה. במקום מודרניזציה — בא אנוס האות עד כדי יציאת נשמתה.

ה.

נעמד-נא, לשם הדגמה, רק על לקויים אחדים אשר כתב-הדפוס אינו יכול לעבור עליהם לסדר היום, והם טעוים תקון ללא כל תנאי.

א. הדגש הקל המשנה את הערך הפונטי של אותיות ב, כ, פ. לא תמיד יש לנו האפשרות להדפיס את האותיות יחד עם הדגש הקל שמטרתו איננה פחותת ערך כלל. הדגש הקל מחליף את ערכה הפונטי של האות, והעדרו גורם לא רק למכשול תמידי בדרך הקריאה הרהוטה, אלא גם משאיר רשומים דיסוננסיים בצלצול שפת הדבור. רבים הם המחליפים בשל לקוי זה את מבטא האותיות ב-ב, כ-כ, ופ-פ.

ב. הצורות הגרפיות השוות לאותיות בעלות ערך פונטי שונה: כ-כ, פ-פ, ב-ב, ש-ש.

קשי גדול גורמת לקריאה מציאותן של צורות גרפיות שוות לערכים פונטיים שונים במערכת הכתב של כל שפה אחרת — על אחת כמה וכמה בכתבנו העברי.

ג. הנקודה הדיאקרטית באותיות ש-ש, לא קל בכלל לקלוט את המושג של הימין והשמאל בטבע, ומכל שכן בצורות גרפיות: שמאל וימין באות, מסומנות על ידי נקודה קליטה, שעליה לסמן גם את שנוי ערכה הפונטי של האות. ואמנם עדים אנו לתופעה המוזרה והמעציבה כאחת, שגם בין יודעי הלשון מעטים הם היודעים את מקומה הנכון של הנקודה הדיאקרטית באותיות ש-ש.

ד. הצורות הגרפיות השונות של אותיות בעלות ערך פונטי שוה: מ-ם, ש-ס, ק-כ, נ-ן, צ-ץ ועוד. אם לא נאמר לבטל לגמרי את כפילותן של הצורות באותיות בעלות הערך הפונטי השוה, הרי יש על כל פנים לשאוף לכך שנביא את הצורות האלה לידי דמיון מכסימלי, באופן שיקל על העין ולא נוקק יותר מדי לפעולת הזכרון, וכך נסיר נטל כבד מעל שכמם של תינוקות בית רבן ומתלמידים מבוגרים, המתלבטים גם בלאו הכי בקשי למוד הלשון.

ה. האותיות הארוכות או ה,סופיות" נ-פ-צ-ך. אם כבר מצא העברי לנחוק לתת לחמש האותיות מ-נ-צ-פ-ך (ודוקא לחמש אלו) צורה אחרת בבואן בסוף המלה—למה לארבע מהן צורת, רגל" ארוכה. יוצאת דופן ממסגרת השורה? הן, רגלים" אלו מפריעות את שלמות השורה גם מן הבחינה האסתטית, וגם יוצרות הדגשה אופטית, שתועלתה אינה ברורה, והיא משמשת רק מעצור בקריאה. ואגב: אין לולול גם בקושי ש,רגלים" אלו גורמות בסדור הנקוד בבתי-הדפוס, איש לא יטיל אפוא ספק בצורך לתקן את האותיות ה,רגליות" האלה. ואם הסנטימנט השמרני אינו נותן אותנו להוציאן כולן ממערכת הכתב שלנו, הנה עלינו לחפש לפחות צורה מפשרת בין הרגש השמרני לגבי הצורה המסורתית ובין הצורך האקטואלי.

ו. האות גימל ודמיונה הגרפי הקרוב לנון. בכל מיני הכתב המצויים אצלנו יוצרת הרגל השמאלית של הגימל פרובלימה

קשה. רבים כבר טפלו בה בכדי לתת לה סימן הבחנה בולט, וכמעט כולם הוכרחו להשתמש ביסוד גרפי נוסף על אלה שהשתמשו בהם באותיות אחרות, ומשום כך היא יוצאת-דופן כל-כך מבחינה אסתטית ומראָה מזור. ואף על פי כן מרבים להחליף אותה בנון כמעט בכל מיני הכתב המקובל.

ו.

על בסיס העקרונות האמורים אנו מנסים עתה להגיש הצעה לפתרון הבעיה הנדונה, תוך שאיפה לבלתי פגום בצורה העיקרית של מסורת הכתב. המטרה האחת והיחידה ששמנו לפנינו היא: הקלת הקריאה והנחלתה בדרך הקלה ביותר לכל הבא ללמוד. מובן, איננו מתאמרים לפתור את הבעיה בשלמותה; די לנו אם נצליח לעשות זאת במדה שהיא.

א. הדגש גורמיו שונים וכן תפקידיו. כשהוא בא באותיות ב, פ, פ הוא נקרא גם דגש קל, אך מטילים עליו תפקיד לא קל כלל: סימן זה נותן ערך פונטי שונה לגמרי לאותה צורה גרפית עצמה. מעצם טבעה של נקודה זו ומבחינה ראיתית, הרי היא מהוה כעין גוף זר הנטפל אל סימן הכתב. בדרך פשוטה מאד, שאינה רחוקה מן ההגיון, אנו פותרים את השאלה בלי להשתמש בגוף זר ובלי ליצור צורת-אות חדשה: אנו מקליטים את נקודת הדגש בגוף-האות עצמו ומהוים על ידי כך כעין אות חדשה, שאיננה בעצם אלא אותה אות הידועה לנו ובתוספת הדגש באופן אורגני.

וכך נקבל:

1. אם נחבר את הנקודה של ה-פ אל הדופן הפנימי — פ במקום פ (*).
2. אם נטה את הדופן הצדדי של ה-ב אל כוון הדגש — ב במקום ב (**).
3. אם נטה את פנות ה-כ לצד פנים — כ במקום כ (***) .

(*) ובכתב פ במקום פ .

(**) ובכתב ב במקום ב .

(***) ובכתב כ במקום כ .

ה-כ' מקבלת באופן זה צורה מעוגלה קצת ומזכירה בצורתה החדשה את האות ק בלי רגלה.

גוון קל זה של אותיות אלה אינו מצריך מעתה שום סימן-הבחנה מיוחד בעזרת נקודות מיותרות הנטפלות אל גוף האות, והבאות כתוספת בלתי-אורגנית, וכן הוא מספק את הצורך בצורות גרפיות שונות לערכים פונטיים שונים, ובכל זאת קיים רק הבדל דק בין האותיות הרפויות ובין האותיות הדגושות. *

ב. ערבוביה גדולה שלטת בכל מיני הכתב באותיות בעלות „ראשים“ אחדים. כל אחד מפנה אותם לצדדים אחרים, ויש גם שמקצצים אחד מהם לגמרי. הנה למשל האות ש. כלום לא יהיה זה מן ההגיון להשתמש בשיטה זו של הטיית ה„ראשים“ פעם לימין ופעם לשמאל בכדי לקבוע בזה סימני-הבחנה בולטים, היינו: „ראשי“ ה-ש יפנו ימינה ו„ראשי“ ה-ש שמאלה?

גם יוצרי הכתב הקדמונים נתנו בהם סימן הבחנה, היא הנקודה הדיאקרטית שכונתה להטות את מבטינו פעם ימינה ולסמן בזה את ה-ש, ופעם שמאלה וידענו כי ש לפנינו.

ג. כאילו בהיסח הדעת נקטנו איפוא בקשר עם הנקודה הדיאקרטית של ה-ש וה-ש אותו עקרון שראינו לעיל בנוגע לדגש הקל של האותיות ב, פ, פ: הקלת הנקודה הדיאקרטית בתוך גוף-האות עצמו והרי לפנינו שתי אותיות בנויות באופן שלם ואורגני: ש-ש .

ד. אין צורך כלל לבטל, לפחות לעת עתה, את הכפילות של הסימנים הגרפיים השונים והווי הערך הפונטי, ה-ש וה-ס. די לנו אם נשאיר ל-ש את הצורה הקונטורלית שלה בדיוק כמו בכתב סת"ם, ובוה בלבד יקל לקורא להבחין שהסימן הגרפי ש„ראשיו“ פונים שמאלה מזדהה בבטויו עם ס, כי על כן היקפן החיצוני של שתי האותיות האלה דומה: ש-ס .

ושוב לא יטעה גם תינוק ש„אינו לא חכם ולא סכל“ בהבחנת הבטויו של האותיות ש-ס, ולא יצטרך גם המבוגר לנחש לפי המלה ולפי המשפט בבואו לקבוע את מהות הבטויו של האותיות האלה.

(*) יתר האותיות, שהן פעם דגושות ופעם רפויות, אינן נכנסות בגדר הדיון שלנו, באשר אין הסורא המודרני בארץ מבחין בהבדלן הפונטי.

ה. ה-מ הפתוחה שונה בתכלית בצורתה הגרפית מחברתה ה,סוגרת".
אולם מאידך גיסא רבה הטעות בהבחנה שבין ה-ם (ה,סוגרת") ובין ה-ס. יכולים
אנו להשיג שני תקונים כאחד אם נקרב את צורת ה-ם ל-מ: **ח-ם**.

שתי צורות ה-מ דומות ואינן משמשות עוד משא מיותר על הזכרון
וכשרוך-התפיסה. האותיות ם ו-ס שונות באופן בולט ביותר גם ב,ראשיהן"
וגם בגופיהן: **ס ו ם**.

ו. מתוך ההנחות שקבענו אין הצדקה הגיונית לצור, ראשים" מיוחדים
ל-צ ולחברתה ה-ץ (ה,סוגרת"). ולפיכך מקבלת זו האחרונה את ה,ראשים" של
ה-צ הרגילה: **צ-ץ**.

ז. מאותה סבה עצמה אנו משוים את ה,ראשי" האות נ, הכפופה
והסופית: **ן-ן**.

ח. ה-כ הארוכה או ה,סוגרת" (ך). בין שהיא קמוצה ובין שהיא שואית.
הערך הפונטי שלה הוא כמו של כ רפויה, ועל כן אנו משאירים את ה,ראשה"
בזויתה החדה, כראש ה-כ הרפויה. ודי לנו לסקור את ה,ראשיהן" הדומים של
ה-כ וה-ך למען נדע שערך פונטי שוה להן (ראה להלן).

ט. כפי שראינו לעיל מקבל גוף ה-כ צורה מעוגלה, הדומה ל-**ק**
בלי, רגל" האחרונה (ע"י הקלטת הדגש הקל בתוך האות). דמיון גרפי זה של שתי
האותיות יצדיק במדת מה, מבחינת הזכרון, את זהות ערכן הפונטי. דבר זה לא יפריע
כלל לחובבי המבטא המזרחי של ה-ק מלבטאה כהלכתה, כי בכל אופן הרי
קרוב לצלולה של ה-כ לצלולה של ה-ק יותר מאשר לצלולה של כל אות
אחרת. והוא הדבר גם ביחס לצורה: שתי הצורות אינן מזדהות;
הן רק דומות קצת: **כ-ק**.

י. בנסותנו לקצץ את ה,רגל" הארוכה של ה-ך כשהיא מנוקדת בקמץ (ך)
או בשוא (ך) נוכח שאין כל צורך ב,יותר-רגל" זו, שפן יכול הקורא לרוץ בכתב
זה גם בהעדרן של, יותרות" רגלים אלו: **ך-ך**.

יא. הוא הדין ביחס ל-ף: **ף-ף**.

יב. הערך הפונטי של האות ן ניכר כבר, כאמור, ב,ראשה" החיפף בהחלט
את, ראש" ה-צ הרגילה. כדי לכנס גם את ה,רגל" של ה-ץ אל תוך מסגרת

השורה, אנו, מברייכים" אותה לצד ימין. על ידי זה ניתנת לה בעצם צורת
חברתה הפתוחה, אבל בהקבלה סימטרית: **ץ** פתוחה, **ץ** סוגרת".

יג. דין ה-ן בדיוק כדין ה-ץ, ומאותן הסבות המנויות לעיל מתקבלת גם
כאן אות, סוגרת" בהקבלה סימטרית ל-ג הפתוחה: **ן-ג**.

יד. אף הרגל של ה-ק יכולה להיות מכונסה, על ידי הטיתה לצד ימין
לתוך מסגרת השורה, בלי לפגוע במשהו באפיה הגרפי: **ק**.

טו. את, ראשה" של ג אנו מעגלים למטה כקשת צרה, וכן אנו מרימים את
ה,רגל" השמאלית ומעגלים אותה כמעט בצורה מקבילה ל,ראש". האות המופיעה הנה
שלמה, אורגנית והרמונית בהחלט עם כל מערכת האותיות האחרות בלי שתזכיר
במשהו את ה-ג כאשר היה עד עתה. צורתה החדשה: **ג**.

טז. בנוגע ל-ו ול-ב, הנה בשים לב לעובדה, שבטויה המזרחי המיוחד של ה-ו,
בהשוואה ל-ו הערבית, לא קם לתחיה בלשוננו, או לא נתקבל עד עתה אלא על
ידי יחידי סגולה, מתעוררת גם השאלה בדבר זהות הערך הפונטי של שתי אותיות
אלה, בעלות הסימנים הגרפיים השונים לגמרי. לעת עתה נסינו לתת סימן מיוחד
ב,ראשיהן" של שתי האותיות—כנוס קל של ה,ראש": **ו-ו**.*

סימן זה איננו ניתן ל-ו כשהיא מופיעה בתור תנועת ו או ו—כדי להבחין
בין התנועות האלה ובין האות ו.

ביחס לסגנון כל האותיות האחרות נאמנים היינו גם פה, ובקפדנות יתרה,
למטרתנו העיקרית: הקלת הקריאה. ל-25 ערכים פונטיים (ה-ט
וה-ח נחשבות כאן לערכים פונטיים מיוחדים, אעפ"י שרוב הקוראים אינם
יודעים לבטאן) נתנו 25, ראשים", לפי הדוגמה שלפנינו:

אצטעששסממתככההרדפפפ לבביגזננ

* אותה שאלה מתעוררת גם ביחס לאותיות ט ו-ת בהברתן הספרדית המקובלת: שתיהן
בעלות ערך פונטי שוה. מוכן שהן תשארנה טעונות תקון—אם נחליט לותר על הבדל המבטא
המזרחי שלהן.

באותיות כפולות-ראש השוינו תאמיה, ראש" זל"ו שלא להרבות ב, ראשים" במקום שאינם דרושים להקלת הקריאה כמו באותיות צ, ק, נ, ו, ע, ש:

צ צ נ נ ע ש

וכן השארנו, ראשים" שונים ללא טשטש אופי הצורה של אותיות כגון א-ט: א-ט

סימני ההבחנה שלנו בולטים בהרבה ונקלטים בזכרון באופן קל יותר אפילו מסימני סת"ם. כפי שיש לראות בהקבלת האותיות שלנו אל אותיות סת"ם:

הדנה-הדרך ויגנ-ריגב

ז.

מה השגנו בהצעת הכתב שלנו? כל אות שלמה לעצמה והרנחיים בין האותיות שוים. מטעם זה אין הם מורגשים במיוחד. רוחים שונים דרכם להפריע בחוסר הסימטריה שבהם. אלה הופחתו אצלנו עד למינימום על ידי תקון אותיות, כנוס, רגלי" האותיות אל תוך מסגרת השורה וכנוס, ראשיהן" אל תוך מסגרת האות עצמה.

השתמשנו ביסודות גרפיים-גיאומטריים מעטים לשם קבלת כל הוריאציות האפשריות של אלפא-ביתא, שיש בה שלמות ואחדות הסגנון והרמוניה של אופי במובן הארכיטקטוני. על אף הגמישות והרכות שהשתדלנו להחזיר לרוב האותיות, שלא כבטפוס-אותיות ידועים, ו"חדשים" העושים לפעמים רושם כ"כתב ארגזים",—הנה יש לאותיות שלנו גם הסגולה של צורות הנדסיות, שאפשר לשרטטן בסרגל ומחוגה. שחררנו במדה רבה את צורת הכתב משעבודה לדרכי חציבת האותיות באבן ודרכי פתוחן בעץ וכתיבת קולמוסים. כן השגנו גמישות צורה הנותנת לנו אפשרות להתאים גם כתב קורסיבי שיהא דומה לכתב הדפוס ושהקורא ילמדנו על נקלה.

עם הוריאציה המלאה שאליה חתרנו הנה השתדלנו לא לשכוח את הצורך החיוני בפשטות הדרושה לעין הקורא. סלקנו מתוך הכתב, עד כמה שאפשר, סלסולים וחגים הבאים לשם, הצטעצעות", שהם בבחינת עטור סופרים

בלבד. אלה יפים לכריכות של ספר או לכל היותר לתחלתו של פרק וכדומה, אך לא בדברי דפוס המוגשים לקריאה בלבד.

כתב זה, על כל התקונים והשכלולים שבו, יקלט על ידי הקורא בלי כל הרגשת חדוש. החדוש האמתי שבו ניהן בצורה כזאת היוצרת כעין מוזיגה בין תביעות המסורת ובין הדרישות האקטואליות.

הַשְּׁמִים מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹ. שְׂאוּ נִס צִיּוֹנָה.
אֲזִי יִמְלֵא שְׁחוֹךְ פִּינוּ. וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרָה.
בְּתוֹר וּבְכִנּוֹר וְצִיץ נֶכְלַ צְבִי תִפְאַרְתּוֹ.
טוֹב שֵׁם מְשַׁמֵּן טוֹב וְאַהֲבַת לְרַעֲדָה כְּמוֹדָה.

דוגמה של משפטים אחדים בכתב המוצע (באותיות דפוס)

כפי שאפשר להוכיח מדוגמה זו לקריאה רהוטה בכתב-הדפוס המוצע אין הקורא הותיק זקוק להסבר מיוחד, והמתלמד החדש מוצא לפניו כתב, שיש עמו סימני-הבחנה בולטים והגיון של צורה, ועם זה הוא משוחרר מן החלק הגדול של מטען מיותר.

*

אם לא השגנו בהצעת כתב-דפוס זה שלמות, הרי גם לא אמרנו לכתחלה לפתור את הבעיה החמורה הזאת בשלמותה. השלמת העבודה היא חלקה של ההתפתחות הבאה. שאיפתנו הנאמנה בענין זה היתה: מטרה ברורה, שיטתיות ולא מקריות, הגיון ותועלת ולא שאיפה, ותהא גם מטעם אמנותי, לפשטות בלבד.

הערת המערכת: מחבר המאמר דן בשאלה שערכה רב מבחינות שונות: חנוכית-למודית, ישובית וכלכלית. טפוס האות המקובלת תקלות שונות כרוכות בו, כמבואר במאמר, וחובה על כל אחד מאתנו, וביוחד מאתנו המורים, לתת עליו את דעתנו ולחפש דרכים לתקונו. מורי כהא' נתקלים בקשיים שבהם מתלבטים חניכיהם הפעוטים בסגלם להם את הקריאה, ועדים אנו כלנו גם לנפתולי המבוגר

כתב עברי חדש ומקורי

לפי שימתו ועיבודו של המהנדס י. ורדימון

כדיפה קצרה של כל האותיות שלנו בצורתן. כפי שאנו רואים אותן בספרי הפריאה. בעתונות ובמודעות. ביזנסגוז מרובע ופרנסיהל הבנוי על מס'רת בחי'הדפוס שלמז רגיו ועד אמסטורדס ופרג. וילנה וברלין. וכי' בסגוז האותיות החדשות. מעמידה אותנו על חסרונותיה המרובים והיסודיים הפוגמים בשאיפה העיפרית: הפריאה הקלה והרהוטה נראה הדבר שלעמים נחופות חברו יחד אנשי מדע. פרגוגים. אמנים ואנשי מפצוע. בכדי להשיג בכחות משוחפים את המטרה הנכספת: מתן הצורה הגרפית הנכונה לאות הדפוס העברית: רק לעמים נחופות הונחו ביסוד סגנון של אותיות הדפוס כל העפרונות הדרישים: השאיפה להקלת הפריאה. דרישות האמנות הבאות לשם יפי הכתב ושלמותו. ידיעות מפצועיות של אנשי דפוס בסודר האותיות ונפוד. רק לפי יסודות אלה בהתחברם יחד יכולים מסגני האות העברית להוציא מתחת ידם דבר שלם ומחופ.

אם רוצים אנו להשיג אלפא-ביתא עברית מתוקנת ומתאימה לדרישותינו, לא די שחקירת האות וסגנונה תעשה על ידינו. יש הכרח שגם ייצורה ייעשה בד' אמותינו כאן ועל ידינו אנו, יציקת אות שתעשה באוירה שיש בה גם אהבה וחרדה. רק ע"י גישה כזאת לא נסטה מהמסורת ויחד עם זה נוכל להענות לכל הדרישות האקטואליות.

לחקרי האות העברית. קהל עובדי הדפוס וחובבי הגרפיקה בא"י. ניתנת בזה דוגמה של החלה צנועה מהאותיות העבריות החדשות שגם פחוץ וייצורן נעשו בא"י.

הסברה רחבה יותר על הכתב הזה - בחוברת הבאה

הלומד עברית כלשון חדשה לו. אנשים משכילים מקרב העולים, אף אלה שכבר הצליחו לקנות להם ידיעה מספקת בדבור העברי, מעדיפים לפרקים, בשל האות העברית הזרה להם, את הספר הלועזי. מכאן חשיבותה הישובית והכלכלית של השאלה. משום-כך יש לקדם בברכה את המאמר הזה כנסיון חשוב להסרת התקלות ולקדום ידיעת הלשון בקרב העולים. מחבר המאמר הגיש את מחקרו לפרופ' טורטשינר, סגן יו"ר ועד הלשון, בהצעה למנות ועדה לחקירת השאלה ולבחירת פרטי הצעתו, וועדה זו, לכשתמונה, בודאי תפרסם את מסקנותיה.

מכון תל אביב
מחלקת מוצגים
11087
49
18504

כתב עברי חדש ומקורי

לפי שיטתו ועיבודו של המהנדס י. ורדימון

כדיקה קצרה של כל האותיות שלנו בצורתן. כפי שאנו רואים אותן בספרי הפריאה. בעתונות ובמודעות. בני בסגנון מרובע ופרנקריהל הבנוי על מסכת בתי הדפוס שלמז רגיו ועד אמסטראם ופרג. וילנה וברלין. ובני בסגנון האותיות החדשות. מעמידה אותנו על חסרונותיה המרובים והיסודיים הפוגמים בשאיפה העיפרית: הפריאה הקלה והרהוטה נראה הדבר שלעמים רחוקות חברו יחד אנשי מדע. פדגוגים. אמנים ואנשי מקצוע. בכדי להשיג בכחות משותפים את המטרה הנכספת: מתן הצורה הגרפית הנכונה לאות הדפוס העברית: לפ לעתים רחוקות הונחו ביסוד סגנון של אותיות הדפוס כל העפרונות הדרושים: השאיפה להקלת הפריאה. דרישות האמנות הבאות לשם יפי הכתב ושלמותו. ידיעות מפצועיות של אנשי דפוס בסדור האותיות ונפודן. לפ לפי יסודות אלה בהתחברם יחד יכולים מסגני האות העברית להוציא מתחת ידם דבר שלם ומתוקן.

אם רוצים אנו להשיג אלפא-ביתא עברית מתוקנת ומתאימה לדרישותינו, לא די שחקירת האות וסגנונה תעשה על ידינו. יש הכרח שגם ייצורה ייעשה בד' אמותינו כאן ועל ידינו אנו, יציקת אות שתעשה באוירה שיש בה גם אהבה וחרדה. רק ע"י גישה כזאת לא נסטה מהמסורת ויחד עם זה נוכל להענות לכל הדרישות האקטואליות.

לחוקרי האות העברית. קהל עובדי הדפוס וחובבי הגרפיקה בא". ניתנת בזה דוגמה של התחלה צנועה מהאותיות העבריות החדשות שגם פחוץ וייצורן נעשו בא".

הסברה רחבה יותר על הכתב הזה - בחוברת הבאה

כדיפה קצרה של כל האותיות שלנו בצורתן. כפי
שאנו רואים אותן בספרי הקריאה. בעתונות ובמודעות. ביו
בסגנון מרובע ופרנקריהל הבנוי על מס'רת בתי'הדפוס
שלמז רגיו ועד אמסטרדם ופרג. וילנה וברלין. וכיו בסגנון
האותיות החדשות. מעמידה אותנו על חסרונותיהן המרובים
והיסודיים הפוגמים בשאיפה העיפרית: הקריאה הפלה
והרהוטה נראה הדבר שלעמים רחוקות חברו יחד אנשי
מדע. פדגוגים. אמנים ואנשי מקצוע. בכדי להשיג בכחות
משותפים את המטרה הנכספת: מתן הצורה הגרפית הנכונה
לאות הדפוס העברית: רק לעמים רחוקות הונחו ביסוד
סגנון של אותיות הדפוס כל העפרונות הדרושים: השאיפה
להפלת הקריאה. דרישות האמנות הבאות לשם יפי הכתב
ושלמותו. ידיעות מקצועיות של אנשי דפוס בסדור
האותיות ונקודן. רק לפי יסודות אלה בהתחברם יחד
יכולים מסגוני האות העברית להוציא מתחת ידם דבר
שלם ומתוקן.